

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**2023-2024 O'QUV YILIDA IXTISOSLASHTIRILGAN
MAKTABLARNING 11-SINF O'QUVCHILARI UCHUN**

O'ZBEKISTON TARIXI

**FANIDAN YAKUNIY ATTESTATSIYASINI O'TKAZISH
BO'YICHA METODIK TAVSIYA VA MATERIALLAR**

**2023-2024-O'QUV YILIDA UMUMTA'LIM MAKTABLARINING
11-SINF O'QUVCHILARI UCHUN YAKUNIY NAZORAT IMTIHONINI
O'TKAZISH BO'YICHA O'ZBEKISTON TARIXI FANIDAN
SPETSIFIKATSIYASI.**

Tuzuvchilar: "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi ixtisoslashtirilgan maktab" Tarix fani o'qituvchisi **Abdujalilova Nigora Abdusattarovna**

Ekspert: Oliy toifali tarix va davlat huquq asoslari fani o'qituvchisi **Dehqonov G'ayrat Ro'zmatovich**

11-sinfni tugatgan o'quvchilar O'zbekiston tarixi fanidan ta'lim dasturi bo'yicha ma'lum darajadagi kompetensiyalarga ega bo'ladilar.

O'quvchilarning olgan bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash uchun 2023–2024-o'quv yilida 11-sinflarda yakuniy imtihon yozma va o'g'zaki shaklda o'tkaziladi.

Har bir imtihon biletining savol va topshiriqlari O'zbekiston tarixi fani bo'yicha umumta'lim maktablarning 10-11-sinflari mavzularini qamrab olingan. Shuningdek, tavsiyada bilishga oid savollar, qo'llashga va mulohazaga oid topshiriqlar bo'yicha baholash mezonlari keltirilgan.

Har bir o'quvchi bittadan biletni tanlab oladi. Biletida o'quvchiga 5 tadan savol beriladi. Savollarning 2 tasi bilishga, 2 tasi qo'llashga, 1 tasi mulohazaga oid bo'ladi. Mulohazaga oid savolga javob o'g'zaki topshiriladi. O'quvchi bilet savollariga javob berishi uchun 120 daqiqa vaqt beriladi.

O'quvchilarning yozma va o'g'zaki ishlari 100 ballik tizim asosida:

0 – 29% – “qoniqarsiz”;

30–65% – “qoniqarli”;

66–85% – “yaxshi”;

86–100% – “a'lo” baho kabi baholanadi. Har bir topshiriq uchun belgilangan balldan yuqori ball qo'yilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Berilgan topshiriqlardan yakuniy davlat attestatsiyasi o'tkazilishi belgilangan kundan bir kun oldin, Ishchi guruh tomonidan qur'a tashlash yo'li bilan 2 ta variant tuzilib, e'lon qilinadi.

O'zbekiston tarixi	Soni	Bilish	Qo'llash	Mulohaza
XIX asrning ikkinchi yarmi va XX asrning 90-yillariga		1	1	
Mustaqillik davri		1	1	1
Jami	5	2	2	1

TOPSHIRIQ BO'YICHA BAHOLASH MEZONI

№	Bo'lim nomi	Topshiriq turi	Topshiriq shakli	Baholash mezoni
XIX asrning ikkinchi yarmi va XX asrning 90-yillariga				
1.	Rossiya imperiyasi bosqini arafasida Buxoro amirligi, Qo'qon va Xiva xonliklaridagi ijtimoiy – siyosiy va iqtisodiy ahvoli. Rossiya imperiyasining O'rta Osiyoga yurishi, Turkiston general-gubernatorligining tashkil topishi va Buxoro amirligi va Xiva xonligining Rossiya imperiyasi vassaliga aylanishi. Turkistonda Rossiya imperiyasiga qarshi milliy-ozodlik harakatlari. Turkistonda jadidchilik harakati vujudga kelishi va jadidchilik harakati namoyandalarning faoliyati.	B Qisqa javobli	J: _____	Savolni javobi yoziladigan bo'lib to'g'ri javob uchun 18 ball bilan baholanadi. Xato javob uchun 0 ball beriladi.
2.	Buxoro amirligi va Xiva xonliklarining tugatilishi. Turkiston muxtoriyati. Turkiston ASSR, BXSr va XXSRda sovet hokimiyatiga qarshi qurolli harakatlar. O'rta Osiyoda hududiy chegaralanish va O'zbekiston SSRning tashkil topishi. Sovet hokimiyatining O'zbekistondagi qatag'onlik	Q Xarita	Xaritada belgilangan hudud	Xaritada belgilangan hududni aniqlab berilgan topshiriq bajarilsa – 21 ball Hudud aniqlansa lekin topshiriq bajarilmasa –

	siyosati. O‘zbekiston Ikkinchi jahon urushi yillarida. 1980–1990-yillarda O‘zbekiston. O‘zbekistonda ijtimoiy-siyosiy faollik va mustaqillik sari intilishning kuchayishi.				10 ball. Xato javob uchun 0 ball beriladi.						
Mustaqillik davri											
3.	Mustaqillikning e‘lon qilinishi va O‘zbekistonda ijtimoiy-siyosiy islohotlarning boshlanishi. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyatining shakllanishi va rivojlanishi. O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlar va ijtimoiy siyosat.	B	Qisqa javobli	J: _____	Savolni javobi yoziladigan bo‘lib to‘g‘ri javob uchun 18 ball bilan baholanadi. Xato javob uchun 0 ball beriladi.						
4.	O‘zbekistonda etnik va konfessiyalararo munosabatlar. Ta‘lim tizimi islohotlari va kadrlar tayyorlash. Mustaqillik yillarida ilm-fan va sportning rivojlanishi. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda ma‘naviy va madaniy taraqqiyot va ikki tomonlama munosabatlari.	Q	Jadvalli test	Moslikni aniqlash <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>1)</td> <td>2)</td> <td>3)</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>	1)	2)	3)				Jadval ko‘rinishidagi topshiriqda, har bir savolga uning javobini mos keltirish kerak bo‘ladi. 3-4 ta savol va 3-4 tadan ko‘p javob variantlari beriladi. 1 ta savolga bir nechta javoblar ham mos kelishi mumkin. Moslikni hammasini to‘g‘ri javob uchun 21 ball beriladi. 3 talik savollarda 1-ta to‘g‘ri javobga 7 ball , 4 talik savollarda 1-ta to‘g‘ri javob uchun 5,25 ball
1)	2)	3)									

					barcha xato javob uchun 0 ball beriladi.
5.	O‘zbekistonning tashqi siyosati va ikki tomonlama munosabatlari. O‘zbekiston respublikasining ko‘p tomonlama hamkorlik aloqalarining rivojlanishi	M	Tarixiy voqealik haqida mustaqil fikr bildirish	O‘gzaki	- Yil va sanalarni bila olsa - 3 ball ; - Savolning mohiyatini, u bilan aloqador muammolarni tushunish va jarayonni bugungi kunga bog‘lay olsa – 5 ball ; - Xarita bilan ishlay olsa – 4 ball ; - mavzuga tanqidiy va tahlil baho bera olsa – 5 ball ; - Imtixon oluvchi tomonidan berilgan mavzuga aloqador qo‘shimcha savollarga javob bera olsa – 5 ball 22 ball

TOPSHIRIQLAR BO‘YICHA BAHOLASH MEZONI.

Topshiriqlar quyidagi baholash mezonlari bo‘yicha baholanadi:

1) Bilishga oid qisqa savollar berilgan bo‘lib, savolga to‘g‘ri javobi yozilgan bo‘lsa – **18 ball** bilan baholanadi. Xato javob uchun 0 ball beriladi.

2) Qo‘llash ikki usulda berilgan birinchi usul: xarita asosida ikkinchi uchun jadvalli test -moslashtirish. Xaritada belgilangan hududni aniqlab berilgan topshiriq bajarilsa –

21 ball Hudud aniqlansa lekin topshiriq bajarilmasa – 10 ball. Xato javob uchun 0 ball beriladi. Jadval ko‘rinishidagi topshiriqda, har bir savolga uning javobini mos keltirish kerak bo‘ladi. 3-4 ta savol va 3-4 tadan ko‘p javob variantlari beriladi. Moslikni hammasini to‘g‘ri javob uchun **21 ball** beriladi. 3 talik savollarda 1-ta to‘g‘ri javobga **7 ball**, 4 talik savollarda 1-ta to‘g‘ri javob uchun **5,25 ball** barcha xato javob uchun **0 ball** beriladi.

3) Mulohaza o‘quvchidan berilgan savolga mustaqil fikr bildirishi so‘raladi – **22 ball**

- Yil va sanalarni bila olsa - **3 ball**;

- Savolning mohiyatini, u bilan aloqador muammolarni tushunish va jarayonni bugungi kunga bog‘lay olsa – **5 ball**;

- Xarita bilan ishlay olsa – **4 ball**;

- Mavzuga tanqidiy va tahlil baho bera olsa – **5 ball**;

- Imtixon oluvchi tomonidan berilgan mavzuga aloqador qo‘shimcha savollarga javob bera olsa – **5 ball**

**2023-2024-O‘QUV YILIDA UMUMTA’LIM MAKTABLARINING
11-SINF O‘QUVCHILARI UCHUN O‘ZBEKISTON TARIXI FANIDAN
YAKUNIY IMTIHON SAVOLLARI.**

1-savol BILISH (18 ball) 10-sinf O‘zbekiston tarixi .

1. XIX asrning o‘rtalariga kelib, Buxoro amirligi, Xiva va Qo‘qon xonliklari aholisining etnik tarkibi bir-biriga yaqin, asosan, o‘zbeklardan iborat bo‘lib yana qaysi elat vakillari ham yashagan?

Javob:

2. XIX asrning o‘rtalarida Buxoro amirligida, Xiva va Qo‘qon xonliklarida bosh vazir vazifasini qaysi lavozim egalari bajargan?

Javob:

3. Qanday omil Rossiya imperiyasi hukumatini O‘rta Osiyoga istilochilik harakatlarining yanada tezlashishiga ta’sir etgan?

Javob:

4. XIX asrning ikkinchi yarmida Toshkent shahrining nechta darvozasi bo‘lgan va nechta dahaga bo‘lingan?

Javob:

5. Rossiya imperiyasining 1868 –yilda Buxoro amirligiga qarshi urush boshlashga nima bahona bo‘lgan?

Javob:

6. O‘rta Osiyoning Rossiya imperiyasi tomonidan bosib olinishi necha bosqichda amalga oshirilgan va qachon Qo‘qon xonligi tugatilgan?

Javob:

7. “Vabo isyoni ”, “Dukchi Eshon qo‘zg‘oloni” qachon va qayerda bo‘lib o‘tgan?
Javob:

8. 1916-yildagi Jizzax qo‘zg‘oloni nima sababdan ko‘tarilgan?
Javob:

9. Qachon jadidchilik harakati yuzaga kelgan va jadidchilik harakati namoyandalaridan kimlarni bilasiz?
Javob:

10. Abdulla Avloniy 1907-yilda asos solingan gezeta nomi nima va maktablar uchun qanday darsliklar yaratgan?
Javob:

3-savol BILISH (18 ball) (11-sinf O‘zbekiston tarixi).

1. 17 moddadan iborat bo‘lgan qaysi qonun suveren O‘zbekiston Respublikasining asosiy belgilarini aniqlab bergan? (Bilish - 18 ball)

Javob:

2. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasini yaratish ustida qancha muddat ishlangan va loyihaning dastlabki varianti nechta bo‘lim va moddadan iborat bo‘lgan? (Bilish - 18 ball)

Javob:

3. 1991-yil 29-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligiga muqobilik asosida bo‘lib o‘tgan saylovda kimlar oliy lavozimga o‘z nomzodligini qo‘yganlar? (Bilish - 18 ball)

Javob:

4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi 2005-yildan boshlab qanday palatalar asosida ish olib bormoqda? (Bilish - 18 ball)

Javob:

5. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasining uchinchi tamoyilida davlat hokimiyati uch tarmoqqa bo‘linishi qonunlashtirilgan. Bular qaysilar? (Bilish - 18 ball)

Javob:

6. Qaysi partiyaning asosiy maqsadi jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni hal etishga qaratilgan? (Bilish - 18 ball)

Javob:

7. Qachon va nima uchun Angren–Pop temir yo‘li va Qamchiq tunneli ochilgan? (Bilish - 18 ball)

Javob:

8. 1992-yil avgustda O‘zbekiston qaysi davlat bilan Andijon viloyatining Asaka shahrida avtomobil ishlab chiqaradigan qo‘shma korxonasini qurish to‘g‘risida shartnoma imzolangan. (Bilish - 18 ball)

Javob:

9. Mamlakatda suv tanqisligi hisobga olinib, 1998-yildan boshlab paxtachilikda qanday texnologiyalar joriy etildi? (Bilish - 18 ball)

Javob:

10. Qaysi viloyatida xalqaro intermodal logistika markazi bunyod etildi? (Bilish - 18 ball)

Javob:

4-savol QO‘LLASH (21 ball) Jadvalli test, moslashtirish (11-sinf O‘zbekiston tarixi)

1. Quyidagi davlatlarning nishonlaydigan bayramlari bilan moslashtiring. (Qo‘llash - 21 ball).

1) Xitoy

a) «Soller»

b) «Sabanto‘y»

2) Koreys

c) «Sayil»

d) «Chunuze»

3) Uyg‘ur

e) «Ovol – tano»

f) «Maslennitsa»

1)	2)	3)

2. Quyidagi atamalarni izohi bilan moslashtiring. (Qo‘llash - 21 ball).

1) Baynalmilal	a) Tayanch oliy ta’lim kursidan so‘ng qo‘shimcha dastur bajargan, maxsus imtihonlarni topshirgan va muayyan ilmiy ishni himova qilgan shaxslarga beriladi.
2) Konfessiya	b) Oliy ta’lim dasturining birinchi bosqichini tugallagan talabalarning ilmiy darajasi.
3) Tolerantlik	c) Jamiyat, millat, jamoa yoki alohida shaxsning tarixiy tarkib topgan tafakkur darajasi.
4) Bakalavr	d) Diniy ishonch, e’tiqod; shu bilan birga mazhab mazmuniga ega tushuncha.
	e) O‘zgalarning fikr - g‘oyalari, e’tiqodi, his-tuyg‘ulari, turmush tarzi va xulq-atvoriga nisbatan sabr-toqatli bo‘lish, beparvo qarash; bag‘rikenglik.
	f) Xalqaro, umuminsoniy, umumxalqiy mazmunlarida qo‘llaniladi.

1)	2)	3)	4)

3. Yillarni nomlari bilan moslashtiring. (Qo‘llash - 21 ball).

1) 2001 - yil	a) “Barkamol avlod yili”
	b) “Insonga e’tibor va sifatli ta’lim yili”
2) 2010 - yil	c) “Ona va bola yili”
	d) “Sog‘lom ona va bola yili”
3) 2015 - yil	e) “Yoshlar va biznesni qo‘llab quvvatlash yili”

4) 2023 - yil

f) "Keksalarni e'zozlash yili"

g) "Yoshlar yili"

1)	2)	3)	4)

4. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi 3 bosqichdagi islohotlar asosida amalga oshirilgan. Bosqichlar bilan amalga oshirilgan ishlarni moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

I bosqich

a) Maktab darsliklari tamomila yangilandi

b) Kadrlar tayyorlash milliy dasturi natijasida erishilgan natijalar, to'plangan tajribalar umumlashtirilib, shu asosda yurtimizda ta'lim tizimi takomillashtirilib borildi

II bosqich

c) Yurtimizda to'liq 12 yillik majburiy ta'lim joriy etildi

d) Dasturni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan huquqiy-me'yoriy, ilmiy-metodik, moliyaviy-moddiy shart - sharoitlar yaratildi

III bosqich

e) 1-oktabr – «O'qituvchilar va murabbiylar kuni» deb belgilandi.

f) Milliy dastur keng miqyosda joriy etildi.

1)	2)	3)

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentlari va ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlarni moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

1) Islom Karimov

a) Maktab ilk qadam qo'ygan birinchi sinf o'quvchilariga Prezident sovg'asi beriladi.

b) Multimedia o'quv adabiyotlari ham yaratilishi yo'lga qo'yildi.

2) Shavkat Mirziyoyev

c) 11-yillik ta'limga joriy etildi.

d) Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etildi.

e) Yurtimizda to'liq 12 yillik majburiy ta'lim joriy etildi

f) maktab ta'limini rivojlantirish davlat umummilliy dasturi qabul qilindi.

1)	2)

6. Xorijiy davlat universitetlarini moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

1) Buyuk Britaniyaning

a) I.M. Gubkin nomidagi neft va gaz davlat universiteti

b) INHA universiteti

2) Rossiya

c) Menejmentni rivojlantirish instituti

3) Janibiy Koreya

d) Xalqaro Vestminster universiteti

4) Italiya

e) Turin politexnika universiteti

f) M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti

1)	2)	3)	4)

7. Quyidagi Universitetlarning asosiy yo'nalishlari bilan moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

Vestminster universiteti

a) Iqtisodiyot

b) Matematika va psixologiya

Turin politexnika universiteti

c) Axborot texnologiyalari

INHA universiteti

d) Neft va gaz

e) Iqtisodiyot va biznes

f) Texnika va texnologiyalar

1)	2)	3)

8. Quyidagi sport musobaqalari kimlar o'rtasida o'tkazilishi bilan moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

«Barkamol avlod»

a) Umumta'lim maktablar o'quvchilari o'rtasida

b) Harbiylar o'rtasida

«Universiada»

c) O'rta maxsus kasb-hunar kollejlari talabalari o'rtasida

d) Oliy o'quv yurtlari ayollari o'rtasida

«Umid nihollari»

e) Oliy o'quv yurtlari talabalari o'rtasida

f) Mahalla yoshlari o'rtasida

1)	2)	3)

9. Quyidagi sportchilarni ular haqidagi ma'lumotlar bilan moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

Hasanboy
Do'stmatov

a) 2016-yilgi Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo'lib o'tgan XXXI Olimpiadada oltin medal sohibi bo'ldi.

b) Sportni boks turi bilan shug'ullanadi

Shahram
G'iyosov

c) Sportni og'ir atletika turi bilan shug'ullanadi

Murodjon
Ahmadaliyev

d) Osiyoning eng yaxshi hakami deb e'tirof etildi.

Ruslan
Nuriddinov

e) 2016-yilgi Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo'lib o'tgan XXXI Olimpiadada kumush medalni qo'lga kiritdi.

f) 2016-yilgi Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo'lib o'tgan XXXI Olimpiadada bronza medalni qo'lga kiritdi.

1)	2)	3)	4)

10. Quyidagi yoshlarga oid tuzilgan tashkilotlar bilan ular haqidagi ma'lumotlar bilan moslashtiring. (Qo'llash - 21 ball).

1) «Kamolot»
Yoshlar ijtimoiy
harakati

a) O'ziga yuklatilgan vazifalarni bajara olmagan va haqiqiy ma'nodagi yoshlar yetakchisiga aylana olmagan tashkilot.

b) 2017-yil 30-iyun kuni tashkil etilgan.

2) «O'zbekiston
Yoshlar ittifoqi»

c) 2001-yil Toshkentda bo'lgan yoshlar qurultoyida o'zini o'zi boshqaradigan nodavlat, notijorat tashkilot sifatida tashkil etilgan.

d) Yoshlarning muammolari hamda tashabbuslarini O'zbekiston Prezidentiga to'g'ridan - to'g'ri yetkazadi.

3) «Kamolot»
jamg'armasi

e) Yoshlarning manfaat va ehtiyojlarini o'rganib, ularni qondirish yuzasidan dasturlar tuzgan tashkilot.

f) Asosiy maqsadi yoshlarni birlashtirish, jamiyatda munosib o'rni egallashga ko'maklashishdan iborat.

1)	2)	3)

5-savol MULOHAZA (22 ball) (11-sinf O‘zbekiston tarixi)

1. Nima deb o‘ylaysiz? O‘zbekistonning qanday qulay va noqulay geosiyosiy imkoniyatlari mavjud? (Mulohaza - 22 ball).
2. O‘zbekiston tashqi siyosatining tamoyillarini sanang va siz qaysi tamoyilni o‘zgartirgan bo‘lar edingiz? (Mulohaza - 22 ball).
3. Nima sababdan O‘zbekiston Mustaqillikning dastlabki yillarida Markaziy Osiyo davlatlari bilan do‘stlik, hamkorlik aloqalarini mustahkamlashga e’tibor qaratgan? (Mulohaza - 22 ball).
4. Xozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasi Yevropa davlatlari bilan olib borayotgan munosabatlarning ijobiy va salbiy tomonlarini izohlang. (Mulohaza - 22 ball).
5. Osiyoning yangi industrial rivojlanayotgan mamlakatlariga qaysi davlatlar kiradi? Sizingcha ular bilan aloqalar qanchalik muhim? (Mulohaza - 22 ball).
6. Nima deb o‘ylaysiz, O‘zbekiston BMTga a’zo bo‘lishi qanchalik muhim? (Mulohaza - 22 ball).
7. Hozirgi kunda Orol muammosini bartaraf etish bo‘yicha qanday tadbirlar amalga oshirilmoqda? Sizingcha Orol muammosini bartaraf etish uchun yana nimalar qilish kerak? (Mulohaza - 22 ball).
8. Nima sababdan O‘zbekiston tashqi siyosatining diqqat markazida Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi mamlakatlar bilan o‘zaro teng manfaatli aloqalarni mustahkamlash bo‘lmoqda? (Mulohaza - 22 ball).
9. Nima deb o‘ylaysiz, nima uchun O‘zbekistonning Shanxay Hamkorlik Tashkilotiga a’zo bo‘lgan? (Mulohaza - 22 ball).
10. Shanxay Hamkorlik Tashkilotidagi organlar va tuzilmalarni sanang. Ularning funktsiya va vakolatlari nimalardan iborat? (Mulohaza - 22 ball).